

Inhoud

Inleiding

Wouter van Ewijk

DEEL I INTRODUCTIE

Hoofdstuk 1 Definities, historie en organisatie – 13

Alexander Achilles en Jeroen Zoeteman

Hoofdstuk 2 Epidemiologie – 33

André Wierdsma, Niels Mulder en Bert van Hemert

Hoofdstuk 3 Wetenschappelijke onderbouwing – 51

Bert van Hemert en Niels Mulder

DEEL II ALGEMENE WERKWIJZE

Hoofdstuk 4 Diagnostiek en indicatiestelling – 63

Vos Beerthuis

Hoofdstuk 5 Veranderingsgerichte crisisinterventie – 89

Flip Jan van Oenen, Jurgén Cornelis en Clemens Bernardt

Hoofdstuk 6 Psychodynamische psychiatrie – 101

Eke Wiersma

Hoofdstuk 7 Kortdurende behandeling – 111

Paul Rijnders, Els Heene, Jan van Blarikom en Jan Felius

Hoofdstuk 8 Stress en levensgebeurtenissen – 127

Margreet de Pater

Hoofdstuk 9 Locatiefactoren – 143

Gerard Lohuis

Hoofdstuk 10 Spoedeisende psychiatrische consulten in het algemeen ziekenhuis – 159

Herman Sno

Hoofdstuk 11 Intensive home treatment (IHT) – 171

Jurgén Cornelis en Ruud Zuidmeer

Hoofdstuk 12 Klinische opname, behandeling en herstel volgens het High & Intensive Care (HIC)-model – 185

Esmée Arredondo en Bouke Bijnsdorp

Hoofdstuk 13 Klinische crisisinterventie – 199

Jan Mokkenstorm en Alexander Achilles

Hoofdstuk 14 Agressie-inschatting – 217

Carl Blijd

Hoofdstuk 15 Suicide en suïcidepogingen – 237

Vos Beerthuis

Hoofdstuk 16 De ggz en psychosociale hulp bij rampen en crises – 269

Jorien Holsappel en Michel Dückers

Hoofdstuk 17 Farmacotherapie – 279

Gabriël Jacobs en Pierre Bet

Hoofdstuk 18 Drang en dwang – 307

Cecile Gijsbers van Wijk, Emile Barkhof en Rien Van

Hoofdstuk 19 Klachtrecht en tuchtrecht – 327

Cecile Gijsbers van Wijk en Adger Hondius

Hoofdstuk 20 Strafrecht – 343

Benno de Boer

Hoofdstuk 21 Somatiek – 357

Annette Boenink, Eveline van Dam en Yolande Pijnenburg

DEEL III DIAGNOSTIEK EN BEHANDELING PER ZIEKTEBEELD

Hoofdstuk 22 Delirium – 383

Robert Jan Osse

Hoofdstuk 23 Dementie – 411

Max Stek

Hoofdstuk 24 Middelgerelateerde en verslavingsstoornissen – 417

Suzanne Medema, Jan Krul en Jeroen Zoeteman

Hoofdstuk 25 Psychotische stoornissen – 443

Remco de Winter en Roland van de Sande

Hoofdstuk 26 Postpartumpsychose – 457
Esther Knijff, Richard Wesseloo en Veerle Bergink

Hoofdstuk 27 Manie – 465
Ralph Kupka

Hoofdstuk 28 Depressie – 473
Arianne van 't Hoog en Walter van den Broek

Hoofdstuk 29 Obsessieve-compulsieve en verwante stoornissen – 481
Anton van Balkom, Danielle Cath en Harold van Megen

Hoofdstuk 30 Paniekstoornis – 491
Irene van Vliet

Hoofdstuk 31 Posttraumatische stress en dissociatieve stoornissen – 505
Eric Vermetten

Hoofdstuk 32 Gesimuleerde ziekte: nagebootste stoornis en simulatie – 521
Erik Mol

Hoofdstuk 33 Eetstoornissen – 533
Eric van Furth en Bram Bakker

Hoofdstuk 34 Slaap-waakstoornissen – 543
Lex van Bommel

Hoofdstuk 35 Persoonlijkheidsstoornissen – 553
Bert van Luyn en Ad Kaasenbrood

Hoofdstuk 36 Borderlinepersoonlijkheidsstoornis – 567
Erwin van Meekeren

DEEL IV DIAGNOSTIEK EN BEHANDELING PER GROEP

Hoofdstuk 37 Verstandelijke beperking – 581
Mariet Clerkx en Joost Stolker

Hoofdstuk 38 Kinderen en jeugd – 591
Linda Dil en Mirjam van den Boer

Hoofdstuk 39 Ouderen – 607
Max Stek

Hoofdstuk 40 Niet-westerse mensen – 615
Rolf Schwarz

Hoofdstuk 41 Dak- en thuislozen – 625
Rokus Loopik

Hoofdstuk 42 Forensische psychiatrie – 637
Jan Gorter en Co Bleeker

DEEL V KWALITEIT EN MANAGEMENT

Hoofdstuk 43 Richtlijnen en zorgstandaarden – 663
Jan Swinkels

Hoofdstuk 44 Bekostiging – 675
Ed van Leeuwen en Jeroen Zoeteman

Hoofdstuk 45 Hoe leer je het vak? – 687
Greet Kuipers en Cees Rijnders

Hoofdstuk 46 De media – 703
Herro Kraan en Wouter van Ewijk

Hoofdstuk 47 Ethiek – 719
Yolande Voskes en Guy Widdershoven

Bijlage 1 Crisiskaart – 733

Bijlage 2 Suicide Stagering Schaal – 735

Bijlage 3 Checklist risicobeoordeling suïcidaliteit – 737

Bijlage 4 Checklist risicobeoordeling agressie – 741

Personalialia – 743

Register – 747

Inleiding

De spoedeisende psychiatrie behoort tot de mooiste deelgebieden van de psychiatrie. Een crisis-situatie is voor de patiënten – en hun omgeving – altijd een ingrijpende ervaring. Een goed functionerende crisisopvang kan het acute moment van de crisis in potentie gebruiken op zoek naar nieuwe kansen op herstel. Voor de patiënten is dat belangrijke winst en voor medewerkers een bevredigende werkervaring. Om dit te kunnen bereiken, moet de ggz-professional wel beschikken over een breed arsenaal van kennis en vaardigheden.

Dit handboek biedt de zorgprofessionals een kennis- en voorbeeldenkader om uit te putten. Elf jaar na het verschijnen van de eerste druk van het handboek is er ruimte voor een derde druk. Niet omdat de spoedeisende psychiatrie als zodanig ingrijpend is veranderd – de patiënten en de ggz-professionals zijn niet wezenlijk veranderd – maar omdat er in de snel veranderende samenleving andere eisen worden gesteld aan veiligheid en de snelheid waarmee de hulp wordt geboden. De psychiatrische zorg is onderhevig aan modernisering, er vinden organisatorische veranderingen plaats, er wordt meer samengewerkt, en de mensen die er gebruik van maakten brengen hun ervaring in teneinde deze vorm van zorg steeds een beetje te verbeteren, en *last but not least* worden de richtlijnen en de generieke modules vernieuwd. De ggz-professionals die in de spoedeisende psychiatrie werken zijn zich er terdege van bewust dat hun interventies een bijdrage (moeten) leveren aan het herstel van de patiënten. Dat houdt in dat die interventies niet louter gericht zijn op crisisbestrijding en symptoomreductie, maar ook al gericht moeten zijn op hoe het later in de behandeling verder moet gaan.

Het handboek voorziet in de groeiende behoefte aan specialistische kennis die met deze ontwikkelingen gepaard gaat. Het is niet alleen van betekenis voor de medewerkers van crisisdiensten, want iedere ggz-professional (maar ook andere werkers in de gezondheidszorg zoals huisartsen en SEH-artsen) krijgt immers op gezette tijden met crisissituaties te maken, en dient ook een goed inschatting te maken. Het hanteren van crisissituaties moet gerekend worden tot een kerncompetentie van iedere gezondheidszorgprofessional, en zeker die van de ggz. Met een gedegen kennis van de acute problematiek kan het uit de hand lopen van crisissituaties worden voorkomen en kan er samen met de patiënt en zijn systeem worden gewerkt aan herstel.

Goede kennis van spoedeisende psychiatrie is dus een van de randvoorwaarden voor een goede kwaliteit van psychiatrische zorg in het algemeen. Uiteraard hoeft niet iedere ggz-professional alles te weten van deze tak van de psychiatrie en daarom is het fijn dat dit vernieuwde handboek de ggz-professional ten dienste is en in staat zal stellen zijn werk goed te doen.

Wouter van Ewijk, MBA, psychiater